

Szerkesztőség:
Kazinczy-utca 1. sz., földszint.
Bérmertelen leveleket csak ismert kéztől fogadjunk el. Kéziratokat vissza nem küldünk.
Kiadóhivatal:
Petőfi-utca 1. sz. (Ungerleider Albert könyvnyomdájában.)
Hirdetések díjazás szerint. Egyes szám 5 kr., ünnepvásárnapotáni szám 8 kr.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Megjelen hétfőn és ünnepek után is.
Előfizetési árak:
Helyben házhoz hordva.
Egész évre 12 frt
Fél évre 6 frt
Negyedévre 3 frt
Egy óra 1 frt
Videkre postán küldve:
Egész évre 14 frt — kr.
Fél évre 7 frt — kr.
Negyedévre 3 frt 50 kr.
Egy óra 1 frt 20 kr.
Hirdetések helyben fizetendők.
Százalékot nem adunk.

Amit a jövő méhe rejt.

Budapest, május 7.

Bölcs Európa ismét akadt végre, hogy hol áll ki a szeg a zsákból, s mikor Bogdanovits rehabilitáltatott, kisütötte hogy: viszik a cárt! Eddig nem látták az erdőt a fától s folyton a cárhoz imádkoztak: „Add meg a mi mindennapi békénket!” Es a cáz hivatalosan, meg nem hivatalosan, folyton adta a nyilatkozatokat: hogy hiszen a békét akarja ő, még ha a háborúra kérnek is. Reá nézve nagyobb veszedelm a háboru még a jégesónél is, mert végképpen elpusztíthatja a Romanowok trónját. De hát azért csak nem hagyták békét a cárnak és folyton küldték hozzá a „Mi atyánk!”-ot: „Ne vigy minket a háboruba!” Még Bismarck is azzal csitította Európát, hogy ő ismeri a cáz békés szándékait, már pedig, amit egyszer a cáz akar, az meg van akarva. Hanem aztán, mikor a cáz azt a Bogdanovitsot, a ki nyíltan kimondta a francziáknak: Hadd beszéljen Bismarck akár mit, Oroszországban nem az történik amit a cáz akar, hanem amit mi, panszlávok akarunk, — mondom, mikor a cáz ezt a Bogdanovitsot nem régen a keblére szoritotta, és kijelentette: „Ez az én szerelmes fiam, kibem nekem nagy kedvem telik, — akkor bántam a német diplomácia nagyot, és kijelentette lapjában „Schwartz auf weiss,“ hogy most már valóságosan nem tudják, hogy a diplomácia tulajdonképpen miféle mesterség. Eszerint a mesterség szerint, szent Oroszországban a cáz volna a mindenható, s ime a jelek oda mutatnak, hogy talán nem is úgy van

Örvendünk az élesen látó diplomácia ezen legújabb felfedezéseinek, de nem vagyunk bizonyosak, vajjon egészen belátott-e a külcsészák mégé avagy csak sejtik, hogy mi akarna ott lenni? Tartunk tőle, hogy az éles látás valamelyik papiros falba ütközött, és még csak ezután lesz felfedezve, amittől retteneteset fognak ijedni, és be fogják látni, hogy az abszolutizmus ideje lejárt, attól a felfedezéstől tudniillik, hogy az ugy nevezett „legújabb panszlavizmus” mely az orosz ügyek vezetését kezébe ragadta, csak nevet cserélt, s nem egyéb, mint a nihilizmus felsőbb árnyalata.

Nem szeretünk bolond ideák után kapkodni, de ha az olvasó visszaemlékezik, — nem egyszer mondtunk már olyat ami furesn jött ki, hihetetlennek látszott, s még is bekövetkezett. És úgy voltunk a cáz tehetetlenségének hirdetésével éppen akkor, mikor Bismarck ellenkezőt hirdette. Most a Bismarck lapjai azt hirdetik, amit mi hirdettünk. Nem mintha többet tudtunk volna Bismarcknál, hanem mert Bismarcknak okai voltak, hogy ne tárja fel a helyzetet. Most sem teszi. Lapjai most is csak szelíztetik a kulissza titkát, de a leplet még nem rántják le róla.

Mi pedig kombinálunk. Kombinálunk, mert igen feltűnő, hogy a mióta Oroszországban egy oly hatalmas, ugynevezett „panszláv” pártból beszélnek, mely a cázt viszi, az óta a nihilizmus nem beszélhet magáról Tudva levő, hogy Tolstoj, a regényíró, szociális elveket vall, s hogy a panszláv párt élén ugyancsak egy Tolstoj áll, mely hacsak pusztán névrokonság lenne is, ominozus. És valóban, miért hallgat a nihilizmus, mintha várakozó állásba helyezte volna magát? El van fojtva? ! Az a nihilizmus, melynek ágai az egész birodalmat behálózták, mely kiirthatlan mint rák a testből: Miért hallgat? Ugyan méltóztassanak erre a kérdésre megfellelni. Hova lyukad ki vajjon? Nem-e önkénytelenül jön a válasz: Várakozik! A nihilizmus várakozik. És miért várakozik? Mert szerepét az ugynevezett panszláv pártnak adta át

Sokat írtam már e misztikusnak látszó ügyről, pedig oly tiszta mint a napfény, s az éles látásu diplomácia akkor bántam csak igazán, ha majd ezt is be kell ismernie. Ha be kell ismernie, hogy elvesztette lába alól a talajt, s minden igyekezete, hogy a cárt a dolgok élén fentartsa, füstbe megy. Hogy a cáz és a diplomácia fölé egy láthatatlan hatalom emelkedett mely háborút akar, hogy szabad lélegeztesse juthasson, és hogy a háboru a szabadság háboruja lésson. Franciaország nem czarizmussal, hanem a panszlavizmussal fog szövetkezni, mely panszlavizmus Oroszország alkotmányát hordja méhében. Vederomo!

G. B.

Arad, május 8.

Nem szándékozunk polemia tárgyává tenni oly dolgot, melyben a közvélemény ítéletét már ki gondotta, de tartozunk az igazságnak annak tudomására hozatalával, hogy a goston alezredes urnak Atzél Péter, a becsületbírósnak elnöke, midőn a tárgylási tereméből kikísérte, azon nyilatkozatot tette, hogy, igen bajos itélkeznie oly esetben, midőn der eine ein Schuft und der andere ein Gauner ist. Agoston alezredes ur a becsületbírósnak elnökének ezen szavait hozta fel egy kik indokul a párbaj megtagadására.

Ez a való tény. Hogy ezen enuncziáció dacára mégis felmentő határozatot hozott a becsületbírósnak, annak indokait magának kell tudnia, — valamint azt is, hogy a becsületbírósnak, az indiszkrezió tárgyában lapunkban közölt mai nyilatkozata után, hogyan egyeztetheti meg azt, hogy a kihívó félnek a becsületbírósnak ülésén jelenlévő szekundánsa, a ki a tanu vallomását nemcsak hallotta, de tanuhoz kérdéseket is tett, vállalkozott arra, hogy a párbaj ügyét a becsületbírósnak előtt tett tanuvallomásra alapítsa.

Ezeket az ügy teljes megvilágítására fel kellett még hoznunk.

A magyar fegyvergyár részvényeire oly nagymérvű előjegyzések történtek, hogy tulajgyezés várható. Az aláírást valószínűleg a megnyitás után be fogják zárni.

A német császár és a magyar közoktatás. A közoktatás állapotáról szóló jelentés német kiadását, Trefort miniszter ur megküldötte a német császárnak is. A munka kézhöz vételét a császár kabineti irodájának vezetője, Vilmosky, a miniszterhez intézett következő sorokkal tudatja: Tisztelettel van szerencsém értesíteni Excellenciádat, hogy a császár és király, az én legkegyelmesebb uram, nagy érdeklődéssel vette tudomásul Magyarország 1885/6.

és 1886/7 tanévéről szerkesztett évi jelentésének általam előadott lényeges tartalmát. Midőn a beceses küldeményért Exciádnak meleg köszönetet mondok, fogadja egyuttal kiváló tiszteletemet.

VIDÉK.

— Csanádmegye és az árvizek. —

(Saját tudósítónktól)

Makó, május 7.

Csanádmegye törvényhatósági bizottságának a mai napon tartott, nagyon látogatott tavaszi rendes közgyűlésén, Széll Ákos országgyűlési képviselő hatóságos bevezető beszéd kíséretében, melyben kifejezést adott azon kivétel nélkül általános aggodalomnak, mit az ideai árvizek és eddig soha nem tapasztalt nagy belvizek kellettek, rámutatott azon kiszámíthatlan károokra, mely által ezek károsodtak s a következő indokolt indítványt terjesztette a közgyűlés elé:

„Csanádmegye közönsége, mint a melynek területe a Tisza és Maros deltájánál és időktől fogva a vizek elárasztásának kitéve van s e helyzetben az országos vizszabályozás létesítéséhez, annak megkezdése óta anyagi helyzetét felülmúlólag is hozzá járult az évről évre megújuló calamitások közt a legnagyobb aggodalomban van a miatt, hogy a szabályozás alapjában a első tervezésében mincse elhibázva; mely aggodalmát fokozza az, hogy tavaly az óriás áldozatokkal létesített Körös-Tisza-Marosközi ármentesítő társulat zilipjei nemcsak, hogy rendeltetésüknek megfelelően nem bizonyultak, hanem a kistiszai zilip bedőlése e vidék szorgalmas lakosait milliókra menő kárral sújtotta s az idén is ugyanazon vérvonal másik zilipje csakis a nagyméltóságú m. ktr. közmunka- és közlekedési miniszterium leggondosabb felügyelete mellett és a védekező társulat rendkívüli áldozatai árán volt a beszakadástól megmenthető s ez által egy hatóságban ki sem számítható katasztrófa elhárítható. Akkor tehát, midőn e megye közönsége, mely aránytalan jövedelmével szembezők ellentétes s eddigi tapasztalatai szerint az ugyanazon társulat kötelekében álló szomszéd községekhez viszonyítva méltánytalan költségekkel terhelve fenntartott és létesített gátjai mellett is aggodalomban

van az évről-évre megújuló előlthetés veszélye miatt, aggodalmát nem csökkenti, sőt fokozza az, hogy a Felső Tisza ésmellékfolyói az idén is az eddiginél nagyobb és soha nem tapasztalt árvizeket öntöttek a szabályozott és ármentesítettnek állított területekre s így általános és egyformán erős védekezés mellett az Alsó-Tisza mentén fekvők helyzete még aggasztosabbnak tűnik fel. Mindamellett azon ünnepléses kijelentés után, melyet a m. kir. közmunka- és közlekedési miniszter ur az országgyűlésen az árvizkalamitások tárgyában tett, hogy ezen kiszámíthatlan fontosságú ügyben szakosított vizsgálat és tanulmány alapján, s további teendőik iránt tüzetes javaslatokat tesz az országgyűlés elé, a vármegye közönsége, bizalommal a miniszter ur bölcs belátása és elismert erélyességében, várja a közel jövőben történendőket s ennek a jelen határozatban kifejezése mellett, ezuttal arra kívánja a miniszter ur figyelmét felhívni, hogy a Szászvár s a vele kapcsolatos belviz szabályozása ügyének, mint különben is törvényes kötelességének saját hatáskörébe bevonása és sürős megoldására, a közös Tisza-marosközi társulatot utasítsa.

Az indítványhoz ötben hozzácsatlóztak. Jusztiz Gy. örsz. képviselő elfogadja azt, mert a mostani közlekedési miniszterben több bizalma van, mint az elődeiben, nemcsak öntudatos erélyessége és buzgóága miatt, de azért is, mert nem bizik a hazai vízi-szakértőkben, kik iránt ő sem viseltetik bizodalommal.

Becker János a kulturmérnökség czéla vezető működését jelzi és hiszi, hogy ezek közreműködésével a belviz kalamitások elenyészni fognak, ő is elfogadja az indítványt. Bánffy Gyula az ármentesítő társulatnak a belviz védekezésére adott nagy kiadásaira utal.

Ná v a y Imre megyei főjegyző közvetlen tapasztalatai nyomán, hivatkozik a belviz, de különösen a Szászvár szabályozásának sürős szüksegeire; ismerteti a belvizek által okozott nagy károsodásokat és elfogadja az indítványt. Dózs Sámuel dr. az indítványt, mint legsürgősebb fontos szüksegetnek, és a megye érdekeinek megfelelően, örömmel fogadja. Végre Széll Ákos reflektálva az előtte felhozottakra, ajánlja az indítvány elfogadását, mire az indítvány egyhangulag elfogadtatott.

Az „ARADI KÖZLÖNY” tárczája.

(Május 9.)

Horváth István mint armenista.

— Az „Aradi Közlöny” eredeti tárczája —
Tudva azt, hogy Aradon olyan nagy magyar-örmény intelligencia van, nem tartom érdektelenné, ezzel a tárgyu thémával kopogtatni be először az „Aradi Közlöny”-nél.
Beszéljünk tehát egy keveset Horváth Istvánról, mint armenistáról.
Ő ugyanis a magyar örményiség történeti kútforrások magyar östörténeti szempontból felismerő jelentősége iránt kiváló érdeklődéssel viseltetett.

Chorenei Mózesnek — az örmény Herodotának — a Whiston testvérek által latin nyelvre fordított s az örmény szöveggel együttesen kiadott, három részből álló történeti munkájáról, a „Tudományos Gyűjtemény”-ben elmondja, hogy e ritka könyvet Bécsben ötven pengő forintot szerezte meg a később elhalt Haselmayer könyveskereskedőtől és nem egyszer használta történeti értekezéseiben.

Közel ötven év lefolyta alatt — ugymond — csak két példány fordult elő Bécsben, és mind a kettő magyar kézbe került. A második példány ugyanis az Apponyi grófok oszládi könyvtárának ékessége Pozsonyban.
Más helyen Örményország egyik nagy nevű főpapjáról, — ki az örmények nemzeti irodalmának aranykorát alapította meg s az örmény szellemi élet felvirágoztatása körül halhatatlan érdemeket szerzett, — illy lelkes szavakban emlékezik meg:
„Mint teheti le egy nagylelkű főpap nemzeti tudományos hírnéke és tekintetének talpkövét, Szent-Izsák (örmény) patriarchoa fényes példájából eléggé kitetszik.
Hányszor fájtalam, hogy nekünk még a

pogány időkben vagy legalább a kereszténység felvételekor ilyen magyar ízsáknak nem találkozott.”

Több ily nyilatkozat idézhető még Horváth Istvántól, — melyek mindannyi kétségtelen tanujelűek annak, hogy ő az örmény irodalom és tudományosság kútforrása és fontosságát a magyarok östörténetének nyomonkésése körül határozottan felismerte.

„Valamint legkisebbet sem nyom a tudós világ előtt — mondja ugyan ő — egy olya nemzet, melynek régi tudományos nyelvmaradványai nincsenek: ugy minden tisztelthen tartatik az olyan, mely az őshajdanból nemzeti nyelvkiincseket állíthat elő. Ez a szerencse hozta illő tekintete, hogy más nyelveket elhallgassak és szóják főképen az örmény vagy helyesebben a Háik-litteraturáról.”

Es ismét: „Melyik európai nemzet mutathat ilyes valmit nemzeti nyelvén s ily régi századokból? Es mi nem akarunk ezután is társalkodni a régi háik (örmény) történetirókkal a magyar törtória kifejtése végett? Ki lésson az a gondoskodó új hazájáról a közöttünk lakó örmények közül, ki könnyebb használható végett lefordítja számunkra az örmény írókból a magyar népeket tárgyzó helyeket?”

A legelső „gondoskodó” — mint tudjuk — Lukács Kristóf szamosújvári esperes-plébános volt, az 1876-ban elhalt jeles történetirónk, ki nemcsak lefordította, hanem egy — a magyar tudományos akadémia részéről is elismerésre méltó — nagybecsű munkájában éppen Horváth István és Fejér György érdeklődése és lelkes buzdításai folytán önállóan és tudományosan fel is dolgozta és rendszerbe öntö az örmény történeti irodalomnak a magyarok eredetére nézve sok tájékozást nyújtó adatait; sőt e részbeni érdemeinek méltánylásával neve annak idejében illetékes oldalról az akadémia levelező tagok kijelölésénél is hangoztatva lón.

S. J. dr.

A népfelkelő.)

— Az „Aradi Közlöny” eredeti tárczája. —

Az én tisztelt barátom — mikor a népfelkelő tiszti tanfolyamát már két nap óta hallgatta és mikor már négyszer volt rajta az egyenruha — erősen szuró tekintetét vetett felém, mintha megbántottam volna. Miután pedig a fegyveres erő kötelekébe tartozó hadfiakat mindig respektáltam s látásuk alkalmával a tisztelet következetesen erőt vettem rajtam: alázatosan sompolyogtam mellé és udvariasan szóltam:
— Jó napot kívánok.

Es annyira megvoltam illetődve, hogy meg sem ütköztem, mikor foghegyen, igazi kápláros leereszkedéssel mondta:
— Szervusz.

Az ördögbe is, nekünk szegény polgároknak, kiket a hadsereg védelmez, igen jól esik, ha meghuzhatjuk magunkat egy-egy katona mellett és büszkeségünkre szolgál, ha a népes utakon velük sétálva látjuk, hogy mellette látnak. Olyan kinttettése ez, melyet egy civil akármennyire becsül is, még sem tud eléggé megbecsülni.

Az én tisztelt barátom, aki panganétját balkeze nyomása által vizszintes, fenyegető, harcias állásba helyezte, fölemelt fővel haladt mellettem és szuró tekintetét vetett minden polgári öltözött halandóra. Keztem aggodni, hogy beleköt valakibe. Es hogy bele nem kötött, nem ő rajta mult.

Ha valaki nem tért ki előle, hát megállt és fenyegető szemeket vetett rá, ijesztő hangon szólt:
— Hát mi az? Elállja az utat? Helyet.

Es a mint a halálra rémült civil ijedten félre ugrott, oly szuró tekintetű vetett rá újból, hogy a szegény nem adta 10 forintért, hogy épkezláb tova menekült.

Ha valakit meglökött, ha valakinek a tyukozemére hágtott: a viláigért sem kért.

Szerző egy régebbi ígérete alapján engedte át lapunknak az érdekes rajzot. A szerk.

pardont. Nem. Ujabb és újabb szuró tekinteteket vetve rá, fölönye teljes tudatában kérdezte:

— Nem tud vigyázni, mi?
Es ha a szegény civil nagyon is alázatos lett, akkor az én tisztelt népfelkelő barátom fogai között sziszegte:
— Marrrrrrha!

Haladva mollette, sítkérezve az ő hősiességében, és féltelme dicsőségében, mindinkább összeluztam magam és igyekeztem a kedvét keresni. Dicsértem a sipkáját, a bluzát, lábszárainak formasságát, a panganétja tartását: és ha ilyenkor leereszkedőleg mosolygott, oda voltam a nagy boldogságba.

Be nagyszerű tudat is az, hogy egy vitéz katonával jó viszonyban vagyunk, hogy oltalmára számíthatunk s zord haragjától sinos mit tartanunk. Az én tisztelt népfelkelő barátom, a ki negyedszer öltötte magára az egyenruhát (napjában kétszer szamitra az öltözést) peckesebb, feszeőbb, büszkébb és katonasábbb volt, mint akár egy új generális. A lábait erősen leverte a kövezetre és panganétját megerősítette, s ilyenkor elégtelen vette észre, hogy megeremegtem.

Ha az ő fényből rám eső sugarak folytán egy kissé fölmelegedtem s alázatosságom, gyávasságomból engedtem valamit, azonnal észrevette és néhány szuró tekintettel figyelmeztetett elbizakodottságomra. Ilyenkor persze megijedtem és kerestem a kedvét. Es nehogy gondolatai tovább is az én figyelmeztetésem felé irányuljanak, hát kérdéseket intéztem hozzá:

— Ugyan, ha szabad eszedemem, mit méltóztatik gondolni, lesz-e háboru?

Bismarck sem felelhetett volna határozottabban.

— Lenni lesz, ha lesz. Hanem azt hiszem, hogy most már nem lesz kedve a muszkának. Mély áhitattal szivtam magamba szavait és erősen meg voltam győződve, hogy igaz van. Most már nem fog merni a muszka, nem,

nem fog merni. — Most már, mikor népfelkelő-tiszteletet is vannak s azok között ott van az én barátom is. A nap sugarai ránk verődtek és én láttam a sugarakat megtörni sapkája-lényca gombján, panganétja fényén; és láttam, hogy szemei vérszíjósóan csillogtak, mintha vért látott volna.

Oh, nyomorult suszter inas! Százszor nyomorult kölyök. A hitvány, a haszontalan velünk jött szembe és a mint meglátta az én tisztelt népfelkelő barátomat, hát a két szája szélet a két füleig hozta föl; s kezeiből gukker formát csinált s rettenetes torzképpel gukkerozta az én igen tisztelt vitéz barátomat. Azután egy-kettőt ugrott és rut vigyorgással, tiszter huszszor visszafordulva ment tovább.

Meg voltam semmisülve. Népfelkelő barátomra nem mertem rá nézni, mert félttem, hogy rettenetes haragjában agyonkaszabolja azt a kölyköt.

Hála a mindenhatónak nem osekelt meg.

Ugy tett, mintha észre sem vette volna. De a panganétját nem tartotta tovább is vizszintes állásban, és nekem ugy tetszett, mintha a sapkáján igazított volna egyet.

Fényében sítkérezve mentem tovább vele.

Es a mint rendkívüli boldog érzettel haladtam az egyenruhás vitéz népfelkelő mellett: velünk szemben egy csinos takarós, hűde eciczuska billegett, apróvza kis lába lépteit és illegetve magát. Félénken néztem az én igen tisztelt hősi arcára és nyajás derű ölet át mikor láttam, hogy, szuró tekintete pajkos hunyorgással változott át és ajkain finom mosoly ütött tanját. A bluzán rántott egyet, a panganétját balkeze nyomásával vizszintes, kaokziás állásba helyezte és megpödröbintette a bajszját.

Majdnem elolvadtam a dicsőségtől attól a tudattól, hogy az én igen ti

